

Per bé que les coses negatives encara hi pesen més que no les positives, als Països Catalans hi ha hagut alguna millora del medi aquests darrers anys. En aquest article ens proposem d'examinar-ne totes dues cares.

Els Països Catalans, en blanc i negre

Sembla inevitable, al voltant del Dia Mundial del Medi —celebrat el dia 5—, d'intentar una llista de problemes greus, de llocs maltractats i de reptes a superar. Però, després de molts anys d'estudis ecològics, força de moviments ecologistes i uns quants de lleis elaborades amb més o menys sensibilitat ambiental, el balanç s'ha de fer en blanc i negre. Per això pretenem establir els problemes greus i les agressions més importansts que encara suporta el nostre entorn —els punts negres—, però fent ressaltar tot allò que s'ha arranjat o que, si més no, mereix un judici positiu —els punts blancs.

Comencem pel nord, on la situació hauria de ser la més consolidada. No debades l'estat francès té Ministeri del Medi des de fa gairebé un quart de segle i les lleis d'ordenació territorial també es remunten als anys 70. Tot i així, la situació no és pas satisfactòria a Catalunya Nord.

Segons que expliquen els representants dels moviments ecologistes, el litoral i el Pirineu han estat sotmesos a pressions especulatives de tota mena i en vint anys s'hi han produït veres barbaritats ecològiques que han anat desfigurant el país. Malgrat l'anomenat "fracàs del turisme de masses" i les lleis de protecció, les pressions continuen. La pressió turística al litoral i a la Cerdanya és un dels problemes més greus. Els altres que destaquen són l'abocador del coll de la Dona (vegeu-ne article en aquest

mateix número), la pedrera de Vingrau —tots dos al Rosselló— i el projecte viari Estel a la Cerdanya.

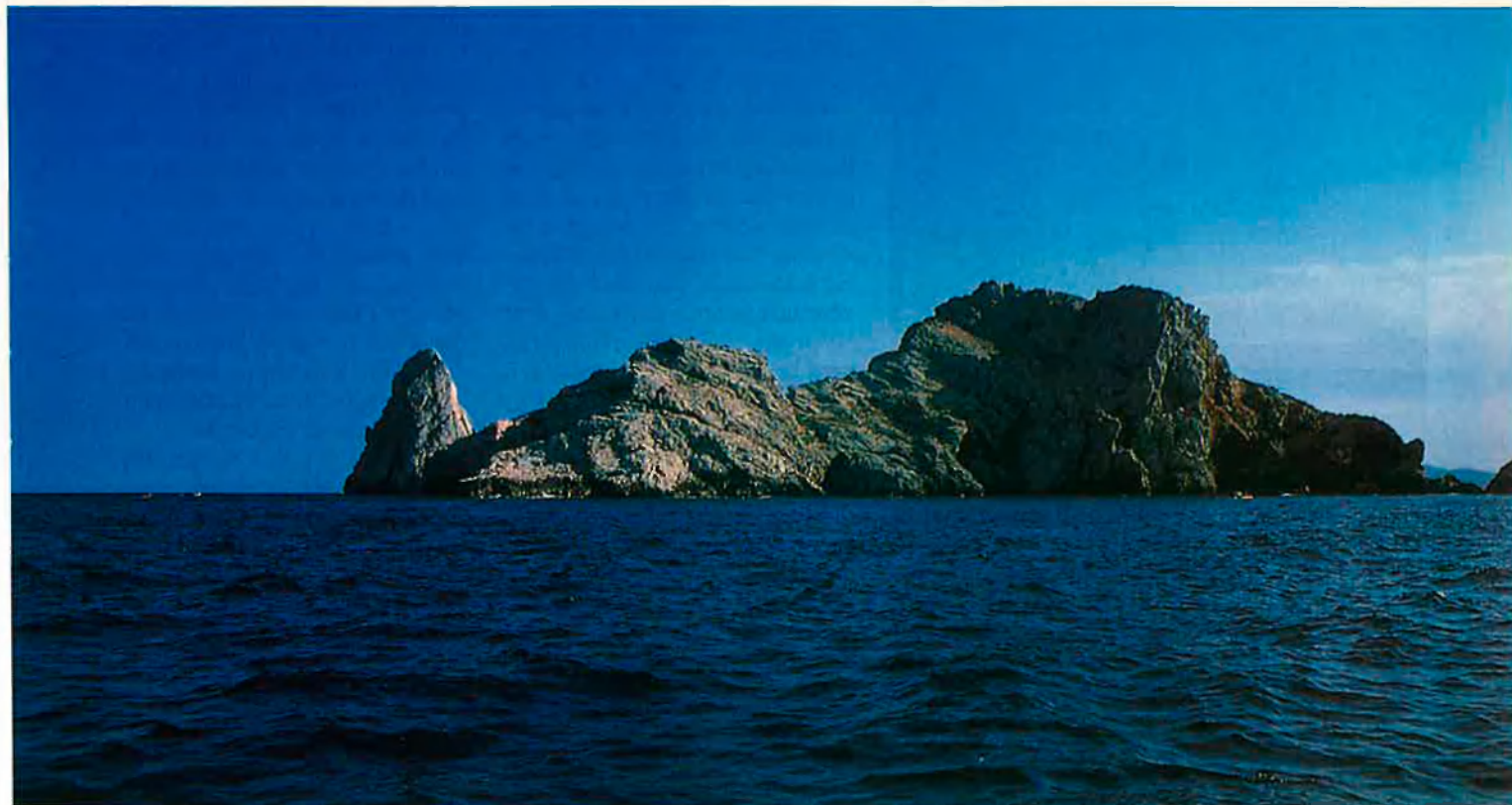
Entre els fets positius cal destacar la feina de la Federació pels Espais Naturals i el Medi Català (FENEC) i d'unes quantes associacions d'aquest estil, que han aconseguit de fer abandonar o blocar molts projectes. El 27 de

Malgrat que l'estat francès té Ministeri del Medi des de fa un quart de segle, la situació no és pas satisfactòria a la Catalunya Nord.

maig hi va haver una manifestació reclamant el tancament de la pedrera de Vingrau, a què van assistir parlamentaris del Principat, com Joan Puigcercós i Francesc Ferrer Gironès. Per tal de difondre informació als ciutadans, també va sortir fa pocs dies al carrer un volum de 752 pàgines, molt documentat, signat amb el pseudònim Antígona. El volum denuncia maniobres de les autoritats locals, de tot signe polític, i de promotors per a transgredir les lleis d'urbanisme o de protecció ambiental.

Principat: el negre i el blanc es toquen. Baixant una mica, trobem una llista molt llarga de punts negres i uns quants punts blancs. Al Principat hi ha una sèrie de problemes importants no resolts, si bé, sortosament, amb elements positius. Curiosament, hi ha molts punts blancs matisats pel corresponent punt negre. Així, per Miquel Rafa i Lluís Toldrà, de DEPANA (Lliga per la Defensa del Patrimoni Natural), és positiva la creació del Parc Natural del Parc de Creus, però són negatius els retards i les retallades del projecte. Es feliciten per la pressió popular que va salvar la platja des Castell (Palamós), però critiquen el paper de la Generalitat a l'hora de garantir-ne la protecció. Valoren positivament la proposta d'ampliar el Parc Nacional d'Aiguestortes i són crítics amb el projecte final, retallat pel Departament d'Agricultura. També destaquen el PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural) i en critiquen l'execució, nul·la o escassa. Igualment, es feliciten per la llei que regula l'accés motoritzat al medi natural tot criticant alhora la feblesa de la Generalitat a l'hora d'aplicar-la.

Alguns punts blancs i negres són molt recents i revelen tractaments ben diferents. Així, Rafa i Toldrà destaquen els onze anys de vida del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, però lamenten la desprotecció dels Aiguamolls del Baix Empordà —uns pocs quilòmetres més avall—.

Critiquen el port esportiu de Portbou, si bé aplaudeixen la denegació de ports esportius a Pals i a Begur.

Uns altres problemes destacats són, segons DEPANA, la massificació del fons marí a les illes Medes i algunes obres viàries, ja realitzades o en projecte, com l'autopista del Maresme, el quart cinturó, la carretera Igualada-Vilafraça, l'opció nord de l'autovia Igualada-Cervera, el túnel del port de Sallau, entre el Pallars Sobirà i el departament occità de l'Arieja, i el que passaria per la serralada transversal per facilitar la comunicació entre Olot i Vic. Una certa manera d'entendre el turisme també s'emporta moltes crítiques. Càmpings com els de les Rojales, a Vandellòs, i el Santes Creus, a l'Ametlla de Mar, tenen un impacte negatiu, segons DEPANA. També es destaquen com a punts negres els passeigs fluvials-marítics entre Sant Jaume d'Enveja, Amposta i la barra del Trabucador, al delta de l'Ebre. Finalment, esmenten la destrucció de llacs per obtenir neu artificial a Vaqueira-Beret.

L'estat de rius com el Besòs i el dels boscos també és assenyalat negativament. Pel que fa a espècies, noten la recuperació d'ocells i espècies amenaçades al Delta de l'Ebre i en alguns altres paratges. Però denuncien l'abandonament de la reintroducció de l'ós bru al Pirineu per pressions dels caçadors, el manteniment de sistemes de caça no selectius i il·legals, com ara llaços i vesc, i l'increment de l'amenaça a l'àliga cuabarrada i a les espècies estèpiques —xurra, ganga, sisó, alosa becuda, calàndria.

En general, Rafa i Toldrà són molt crítics amb el Departament d'Agricultura, que acusen de “doblegar-se amb facilitat a pressions de sectors minoritaris, com ara caçadors i motoristes”. Demanen el traspàs de competències de gestió d'espais naturals, d'espècies protegides i de boscos al Departament de Medi Ambient. Però també lamenten que aquest darrer hagi tingut retallades pressupostàries molt importants, “no comparables a les de cap més departament. Medi Ambient torna a ser la Ventafocs”.

Per a aquests dos naturalistes, “no hi ha hagut avenços importants que hagin reduït o canviat les tendències de destrucció i de fragmentació del territori. Els darrers espais costaners, les zones estèpiques i les riberes són els ambients més amenaçats i la situació és francament descoratjadora. La creació del Departament de Medi Ambient ha portat algunes millores importants, com el pla de sanejament, però les retallades el converteixen en un departament sense capacitat d'acció”.

Jordi Portabella, biòleg i diputat d'Esquerra Republicana al Parlament de Catalunya, coincideix amb diversos judicis dels seus col·legues i hi afegeix alguns punts negres, com les fàbriques d'Erkimia, a Flix, i de Solvay, a Martorell. També critica la política energètica global. Considera que hi hauria d'haver una aposta decidida per les energies alternatives i posa com a exemples positius la biblioteca amb energia fotovoltaica de Mataró i el Parc Eòlic de Tortosa-Beseit. La no reducció de les emis-

Les illes Medes pateixen una massificació del fons marí. Els ecologistes demanen el traspàs de competències de gestió i d'espais naturals al Departament de Medi Ambient.

ARXIU / RAFA GIL

Dalt, la marjal de Pego-Oliva, un parc natural sense pla de protecció. Baix, una imatge hivernal de l'estació d'esquí de Vaqueira-Beret, feta en bona part gràcies a la destrucció de llacs per obtenir neu artificial.

sions també és un greu problema, segons Portabella.

El diputat d'ERC valora positivament la llei de sanejament, l'augment de la replega selectiva de residus i la xarxa oficial d'estacions automàtiques per a controlar la qualitat de l'aire. És crític sobre la manca d'una política forestal, d'una legislació sobre la caça i sobre les operacions fallides de regenerar la costa. I un dels problemes que, amb els membres de DEPANA, troba més preocupants és el pla d'infraestructures del delta del Llobregat.

Per Portabella, la política que ha realitzat el Departament de Medi Ambient no és suficient, però és esperançadora. "Tot i així, és de contenció i continua tre-

ballant en els efectes negatius per comptes d'intervenir en els focus. A més, la política de Medi Ambient és insuficient perquè no influeix les decisions que pren l'executiu. No hi ha un projecte polític que incorpori el concepte de sostenibilitat i el departament s'hauria de plantejar una influència transversal per oferir al govern una política ambiental. Bàsicament, no hem empitjorat, però hem avançat discretament".

País Valencià: la conscienciació no arriba a tothom. Al País Valencià, Vicent Torres, d'Acció Ecologista-Agró, destaca com a problemes la central nuclear de Cofrents, la contaminació acústica a la ciutat de València i els projectes de camp de Golf. Aquest darrers impli-

En general, al País Valencià es destaca el problema dels residus, que cal reduir, el dels incendis forestals i el de l'erosió.

quen, segons Torres, l'alteració dels espais on els instal·len, un consum d'aigua elevat i la urbanització del terreny, que ha de suportar una pressió elevada. Entre els camps de golf destacats hi ha el del Saler i el d'Oliva.

En general, al País Valencià també es destaca el problema dels residus, que cal reduir, el dels incendis forestals i una de les seves conseqüències: l'erosió —que té més causes—. Pèrdua de boscos i de sòl fèrtil, sobretot al sud del país, són dos problemes capitals en aquests moments i molt preocupants per l'evolució que poden tenir en el futur.

En el camp positiu, Vicent Torres destaca l'acord sobre el traçat de l'autovia València-Madrid,

que preservarà el paratge del riu Cabriol, o les lleis que han regulat alguns espais naturals, com el penyal d'Ifac, l'Albufera o Cala Montgó, a la Marina Alta; si bé també manifesta que encara hi ha conflictes sobre els interessos que hi manen i els usos a què els destinaran. En general, "s'ha avançat en protecció d'espais, però no s'han protegit tots, ni els que s'han protegit s'han consolidat". Com a exemple, destaca el cas de Pego-Oliva, un parc natural sense pla de protecció.

Aquest espai va ser, precisament, motiu d'accions dels grups ecologistes, alarmats per les actuacions que l'Ajuntament de Pego, d'Unió Valenciana, hi feia, fins i tot desviant-ne els rius. Per Torres, les accions varen fer que la conselleria, també en mans d'UV, les tallés. "Però no es van moure fins que el cas no va sortir a la premsa".

Vicent Torres també destaca que s'ha estès molt la sensibilitat social i que hi ha molts grups ecologistes a pobles i comarques. "Però l'administració encara no capta la situació".

Parlant de l'administració, ens hauria agradat de saber l'opinió de la consellera d'Agricultura i Medi Ambient, Maria Àngels Ramon-Llin. El seu gabinet de premsa ens ha indicat que la consellera no sol fer declaracions. Tot i així, han tingut l'amabilitat d'enviar-nos una llista d'aspectes positius, que conté un tema pendent. Sembla, doncs, que, de punts negres, per a la conselleria no n'hi ha. Els aspectes positius que destaquen són els últims tràmits de l'aprovació del decret de paratges naturals i el tràmit dels ajuts a mètodes de producció agrària compatibles amb la preservació del medi natural. Les diverses notes de premsa que ens han fet arribar destaquen la recuperació del bosc de ribera del Parc Natural de l'Albufera, les mesures cautelars per a protegir la marjal Pego-Oliva, l'edició de vint mil cartells sobre fauna protegida i cinegètica, la declaració —prevista— de seixanta microreserves de flora autòctona, haver

evitat l'extinció del voltor lleonat (?), els 200.000 visitants que varen rebre durant el 1995 els espais protegits, la cartografia del fons marí del País Valencià, els cinquanta milions destinats a l'ecoparc d'Alacant –per a rebre i classificar residus urbans–, la subvenció de la replega d'envasos de productes fitosanitaris i la gestió de piles usades, tubs fluorescents i medicaments caducats, a banda d'alguns aspectes més concrets.

Illes: sota la pressió urbanística i turística. Finalment, a les Illes el GOB (Grup Ornitològic Balear), destaca com a punts negres les zones turístiques dures –badia de Palma, badia d'Alcúdia, cala Millor, Sa Coma– i projectes urbanístics impactants en marxa: ses Covetes (Campos), apartaments del port esportiu d'Alcúdia i el parc BIT, un ambició i controvertit projecte tecnològic a construir ran del campus de la universitat i, en part, al seu interior mateix.

Algunes carreteres també tindrien un impacte paisatgístic greu: Dènia-Sóller, Banyalbufar-Esporles, Can Picafort-Artà i la de circumval·lació del port d'Alcúdia.

Com en alguns altres punt del país, a les Illes els camps de golf són un problema. En aquests moments n'hi ha dotze de construïts, tres en construcció, cinc d'aprovats i pendents de construcció i sis de projectats i en tràmit d'aprovació. Una densitat de camps de golf realment important per a un territori que es queixa de problemes d'aigua. Amb els camps de golf, el GOB denuncia que el sòl rústic de Mallorca sofreix un procés d'urbanització encoberta, que moltes pedreres afecten il·legalment espais naturals protegits –com a Felanitx i a Palma–, l'impacte de la incineradora de Son Reus –també a Palma– i, finalment, el perill que representen els incendis forestals, especialment a Andratx, Calvià, Palma i Artà.

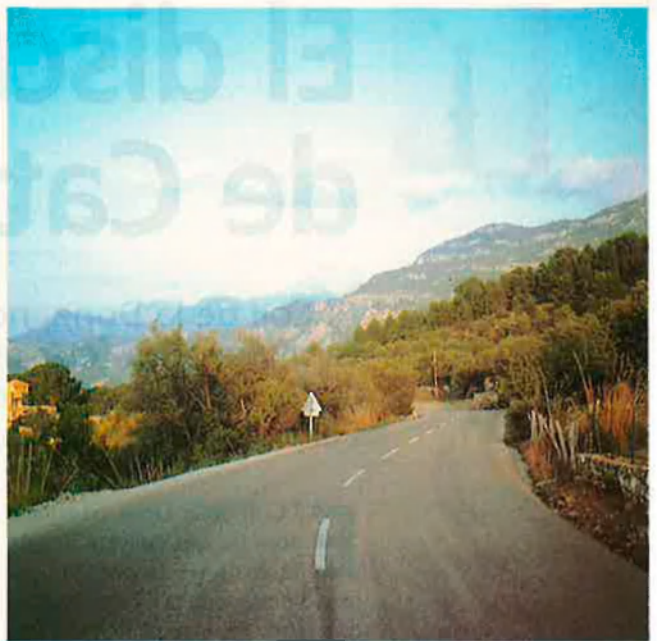
En el camp positiu, el GOB situa la construcció de depuradores

d'aigua i la reducció de l'abocament d'aigües sense depurar, el tancament de les incineradores de residus hospitalaris –sobretot, el més gran, a la residència de la Seguretat Social, dita de Son Dureta– i l'increment de la recollida selectiva de residus.

Però per Miquel Àngel March, secretari del GOB, continua havent-hi una considerable pressió urbanística i turística, cosa que afecta negativament el medi. "I això a desgrat de les declaracions de tothom, que cal anar a un creixement més qualitatiu que no quantitatiu". Per March, la pressió ja no afecta solament el litoral, sinó també, i d'una manera important, l'interior de l'illa. "Això i les conseqüències negatives que té fa que actualment pesin més els aspectes negatius que

La victòria de Gabriel Cañellas sobre Cristòfol Soler representa un pas enrere en la lluita contra la pressió urbanística.

ARXIU / RAFA GIL

ARXIU / PERE CARMONA

no els positius". Podem afegir-hi que la victòria de Gabriel Cañellas, i dels sectors econòmics que representa, sobre la política, més sensible en aquest aspecte, de Cristòfol Soler significa un gran pas enrere en la lluita contra aquesta pressió sobre l'entorn, que afecta la qualitat de vida general de les Illes.

L'augment de la consciència proteccionista també és un dels elements positius destacats per March, que creu que, si més no en certs àmbits, ha tingut una traducció política. Però també resta a l'expectativa en alguns punts: "El Consell Insular de Mallorca –que és molt important, perquè té les competències d'urbanisme– era fins ara en mans de l'anomenat pacte de progrés (PSOE, PSM, UM) i el trencament de l'acord, que deixa el govern a càrrec d'UM i PSOE, està per veure com afectarà la política ambiental del Consell".

L'esperança de racionalitat i de creixement harmònic i qualitatiu hauria d'impregnar la política, i no solament ambiental, dels Països Catalans. Si més no, sembla que avancem pel bon camí.

Xavier Duran
(amb informacions de **Pere Codonyan, Anna Coello**
i **Miquel Payeras**)

La carretera Deià-Sóller. La construcció d'algunes carreteres pot produir greus impactes paisatgístics.

La desertització del sud del País Valencià és summament preocupant. L'erosió provoca la pèrdua de boscos i sòl fèrtil.